

Makalenin Türü / Article Type : Araştırma Makalesi / Research Article
Geliş Tarihi / Date Received : 18.05.2018
Kabul Tarihi / Date Accepted : 28.05.2019
Yayın Tarihi / Date Published : 01.07.2019

 <https://dx.doi.org/10.17240/aibuefd.20xx.xx.xxxxx-xxxxxx>

ERGENLERDE YAŞAM DOYUMUNUN DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER, EBEVEYN TUTUMLARI VE KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Hülya ERCAN¹,

ÖZ

Bu çalışmanın temel amacı, ergenlik dönemindeki bireylerde yaşam doyumunun demografik değişkenler, algılanan ebeveyn tutumları ve kişilik özellikleri açısından incelenmesidir. Araştırma ilişkisel tarama modelinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmada amaca uygun örnekleme tekniği kullanılmıştır. Araştırmaya 323 lise öğrencisi katılmıştır. Katılımcıların %59.8'i (F=193) kadın, %40.2'si (F=130) erkektir; yaşları 14 ile 19 arasında değişmekte olup yaş ortalamaları 15.54'tür (SS=.94). Katılımcılar "Kişisel Bilgi Formu"nu, "Yaşam Doyumu Ölçeği"ni, "Anne-Baba Tutum Ölçeği"ni ve "Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi"ni doldurmuşlardır. Araştırmadan elde edilen bulgular ergenlerde yaşam doyumunu ile yaş, ebeveyn tutumlarının psikolojik özerklik ve kabul- ilgi boyutları, kişiliğin nevroitiklik, dışadönüklük, uyumluluk ve sorumluluk boyutları arasında çeşitli ilişkiler bulunduğunu göstermektedir. Yaşam doyumunu puanları hem ebeveynlerin demokratik düzeylerine hem de ebeveynlik stillerine göre farklılaşmaktadır. Ebeveyn tutumlarının kabul- ilgi boyutu ile kişilik özelliklerinin dışadönüklük boyutu, ergenlerin yaşam doyumunu düzeylerinin anlamlı birer yordayıcısıdır.

Anahtar Kelimeler: Ergenlik, yaşam doyumunu, ebeveyn tutumları, kişilik.

INVESTIGATION OF LIFE SATISFACTION IN TERMS DEMOGRAPHIC VARIABLES, PARENT ATTITUDES AND PERSONALITY CHARACTERISTICS IN ADOLESCENTS

ABSTRACT

The main purpose of this study is to examine life satisfaction in terms of demographic variables, perceived parental attitudes and personality traits in adolescents. The research was conducted in a relational screening model. Purposive sampling technique was used in the study. 323 high school students participated in the research. 59.8% of the participants (F=193) were female and 40.2% (F=130) were male; their ages ranged from 14 to 19 years and mean age was 15.54 (SD=.94). Participants completed the "Personal Information Form", "Life Satisfaction Scale", "Parent Attitude Scale" and "Adjective Based Personality Scale". The obtained results show that there are various relationships between life satisfaction and age, psychological autonomy and acceptance-interest dimensions of parental attitudes, neuroticism, extroversion, agreeableness and conscientiousness dimensions of personality in adolescents. Life satisfaction scores differ according to both parents' democratic levels and parenting styles. Extroversion dimension of personality traits and acceptance-involvement dimension of parental attitudes are significant predictors of life satisfaction levels of adolescents.

Keywords: Adolescence, life satisfaction, parental attitudes, personality.

¹ Karamanoęlu Mehmetbey Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, hulya.ekin@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-0442-4121>

1.GİRİŞ

Ergenlik, çocukların yetişkin yaşamına hazırlandıkları dönemi ifade eder ve genellikle yaşamın ikinci on yılı ile sınırlandırılır. Döneme ilişkin olarak uzun süre Hall'in (1904) ileri sürdüğü, "fırtına ve stres" anlayışı kabul görmüştür. Ancak daha yakın zamanlarda yapılan araştırmalar, ergenlik döneminde sanıldığı kadar büyük sorunların yaşanmadığına işaret etmektedir (Arnett, 1999; Steinberg, 2007). Dönemde, görece kısa bir zaman diliminde yoğun değişikliklerin yaşanması, ebeveynlerle çatışma, duygu durum bozuklukları ya da riskli davranışlar gibi sorunların ortaya çıkma olasılığını artırıyor olabilir; ancak bu durum, bütün ergenler için geçerli değildir (Arnett, 1999). Araştırmalar, pek çok ergenin, yaşamlarının çeşitli yönlerinden memnun olduklarını, çoğu zaman ilişkilerinde uyumlu olduklarını ve geleceğe umutla baktıklarını ortaya koymaktadır (Offer & Schonert Reichl, 1992). Dolayısı ile ergenlik dönemine ilişkin bakış açısı önceki yıllara göre daha olumludur. Elbette bu olumlu bakış açısının şekillenmesinde, insancıl yaklaşımın etkisi ile şekillenen pozitif psikoloji alanındaki gelişmelerin etkisi göz ardı edilemez.

İyi bir yaşamın doğası ve belirleyicileri ile ilgilenen pozitif psikoloji (Seligman & Csikszentmihalyi, 2000; Snyder & McCullough 2000), giderek daha çok bilim insanı tarafından önemsenmektedir. Bu alanda çalışmalarını sürdürenler, araştırmacıların, psikopatolojiler kadar bireylerin işlevsellikleri, gelişimin optimum düzeye ulaştırılması ve insanların iyilik hallerinin (wellness) yükseltilmesi gibi konular üzerinde de durmaları gerektiğini dile getirmektedirler (Huebner, 2004). Pozitif psikolojinin önemli konulardan birini de "yaşam doyumu" oluşturmaktadır.

Yaşam kalitesi (quality of life), algılanan yaşam kalitesi (perceived quality of life), öznel iyilik (subjective well-being), iyilik (well-being), mutluluk (happiness) ve yaşam doyumu (life satisfaction), zaman zaman birbirlerinin yerine kullanılan kavramlardır. Bununla birlikte kavramlar arasında ince farklılıklar bulunmaktadır (Frisch, 2006). Yaşam doyumu, çoğu zaman öznel iyiliğin üç bileşeninden biri olarak kabul edilmektedir. Öznel iyiliğin bilişsel yönünü yaşam doyumu oluştururken duygusal yönünü olumlu duygu ve olumsuz duygu bileşenleri oluşturmaktadır (Diener, Emmons, Larsen & Griffin, 1985). Yaşam doyumu kavramı genel olarak bireylerin yaşamlarını, seçtikleri kriterlere göre değerlendirmelerini içeren (Shin & Johnson, 1978), bilişsel bir yargılama sürecini ifade etmek için kullanılmaktadır. Bireylerin beklentileri ile başarıları arasındaki fark azaldıkça, yaşam doyumları artacak (Diener, Oishi & Lucas, 2003), tersi durumda yaşam doyumları azalacaktır. Bireylerin yaşam doyumları arttıkça, öznel iyilik düzeyleri de yükselecektir (Myers & Diener, 1995).

Yaşam doyumu, kuramsal çerçevede ele alındığında farklı modellerle karşılaşılmaktadır. Bu modeller tek boyutlu ya da çok boyutlu olabilmektedir. Tek boyutlu modellerden biri genel model, diğeri küresel modeldir (Huebner, 2004). Genel modelde, farklı alanlara ilişkin (aile, arkadaş, okul, komşu vb.) tek bir toplam yaşam doyumu puanı önerilir. Küresel modelde ise bağlamdan bağımsız (context-free) bir değerlendirmenin yapılması gerektiği ileri sürülür; böylelikle katılımcılar araştırmacıların temele aldıkları kriterlerden bağımsız yanıtlar verebileceklerdir (Povet & Diener, 1993). Çok boyutlu modelde ise tek boyut yerine anahtar yaşam alanlarına odaklanılır ve her bir yaşam alanının farklı yaşam doyumu profilleri ortaya konulmaya çalışılır. Örneğin Ash ve Huebner (1998), genel bir yaşam doyumu faktörünün altında aile, arkadaşlar, okul, benlik, yaşanan çevre gibi çeşitli öğelerin sıralandığı hiyerarşik bir model önerir.

Yaşam doyumu konusunda çalışan bilim insanları, ergenlik dönemindeki bireylerin yaşam doyumu düzeyleri ile ilişkili olduğunu düşündükleri çeşitli değişkenler ileri sürmektedirler. Bunlardan bazıları bireylerin yetiştikleri koşullar ile ilgiliyken diğerleri sahip oldukları özelliklerle ilgilidir (Çivitçi, 2009). Buradan hareketle ergenlik dönemindeki bireylerin yaşam doyum düzeylerinin hem ebeveynlerin çocuk yetiştirme tarzları hem de ergenlerin sahip oldukları kişilik özellikleri ile ilişkili olduğu düşünülebilir.

Ebeveynlerin çocuk yetiştirme tarzları, son elli yıldır çok sayıda araştırmaya konu olmuştur. Yapılan çalışmalar, ebeveynlerin çocuk yetiştirme tarzlarının çocukların fiziksel ve psikolojik açıdan sağlıklı gelişebilmeleri için büyük önem taşıdığına işaret etmektedir. Örneğin Sümer, Gündoğdu Aktürk ve Helvacı (2010) ebeveynlerin tutum ve davranışlarının psikolojik etkilerini ele aldıkları çalışmada, Türkiye'de gerçekleştirilmiş 34 araştırmayı incelemişler; sonuçta ebeveynlerin baskı, disiplin ve aşırı koruyuculuk içeren tutum ve davranışlarının çocuk ve ergenler üzerinde tutarlı biçimde olumsuz, demokratik ve kabul edici tutum ve davranışlarının tutarı biçimde olumlu bulunduğunu tespit etmişlerdir. Yine yapılan çeşitli çalışmalar yetkili evlerde büyüyen gençlerin, otoriter, izin verici ya da ilgisiz evlerde büyüyenlerden daha sorumlu, daha kendine güvenli, uyumlu yaratıcı ve başarılı olduklarına işaret etmektedir (Lamborn, Mounts, Steinberg & Dornbusch, 1991; Steinberg, 2001; Steinberg, 2007)

Ebeveyn tutumları konusundaki çalışmalar incelendiğinde, özellikle Baumrind'in bakış açısının öne çıktığı dikkati çekmektedir. Baumrind (1966) ilk açıklamalarında ebeveyn tutumlarını sınıflarken dört boyutu temele almıştır: (1) sıcaklık, bakıp büyütme, (2) beklenti (3) denetim (4) iletişim. Bu dört boyut üç ebeveyn stilinin şekillenmesinde rol oynamaktadır: İzin verici, otoriter ve açıklayıcı otoriter tarz. İzin verici ebeveynlerde sıcaklık, bakma ve büyütme yüksek, beklenti, denetim ve iletişim düşüktür. Otoriter ebeveynlerde beklenti ve denetim yüksek,

sıcaklık, bakma, büyüme ve iletişim düşüktür. Açıklayıcı ebeveynlerde dört boyutun hepsi yüksektir. Sonrasında yapılan çalışmalarda ise Maccoby ve Martin'in (1983) Baumrind'in bakış açısını temele alarak geliştirdikleri dörtlü sınıflama öne çıkar: Otoriter (authoritarian), yetkili (authoritative), hoşgörülü (indulgent) ve ihmalkâr (negligent) ebeveynlik. Bu sınıflama, duyarlılık ve beklenti boyutları ekseninde gerçekleştirilir. Otoriter tarzda duyarlılık düşük, beklenti yüksektir; hoşgörülü tarzda duyarlılık yüksek, beklenti düşüktür; yetkili tarzda hem duyarlılık hem beklenti yüksektir; ihmalkâr tarzda duyarlılık da beklenti de düşüktür. Yetkili (açıklayıcı otoriter) tarz, bugün en uygun çocuk yetiştirme stili olarak kabul edilmektedir (Bee & Boyd, 2009). Baumrind'e (2005) göre ebeveynlik örüntüleri, ebeveyn-çocuk ilişkisini belirli bir zaman dilimi için kategorize eder. Bununla birlikte çocukların nitelikleri ile ebeveynlerin değerleri, kişilik özellikleri ve beklentileri bu örüntüyü istikrarlı hale getirir.

Kişilik özellikleri yaşam doyumunu ile ilişkili olduğu düşünülen bir diğer değişkendir. Uzun zamandır bilim insanlarının ilgisini çeken kişilik psikolojisinde, çeşitli yaklaşımlar öne çıkmaktadır. Bunlar arasında ayrııcı özellik yaklaşımını arasında sınıflanan Büyük Beşli Modeli (Big Five Model), son zamanlarda büyük ilgi çekmektedir. Öyle ki araştırmacıların çoğu, kişilik çalışmalarında Büyük Beşli Modelini kullanmayı tercih etmektedirler (Burger, 2006).

Büyük Beşli Modelinde insanların beş temel kişilik özelliği çerçevesinde karşılaştırılabilecekleri ileri sürülmektedir: Nevrotiklik, dışadönüklük, deneyime açıklık, uyumluluk ve sorumluluk. Bireyler bu beş boyutun her birinde belirli bir noktada yer alabilirler. Nevrotiklik boyutu bireylerin dünyayı stresli ve tehdit edici bir yer olarak algılamaları ile ilgilidir. Nevrotiklik düzeyi yüksek olanlar, kaygılı, gergin, alıngan, telaşlı ve güvensiz olma eğilimindedirler; aynı zamanda çabuk öfkelenirler ve duygusal açıdan dengesizdirler. Dışadönüklük boyutu kişilerin etkinlik ve toplumsal deneyimlerden kaçınma düzeyleri ile ilgilidir. Dışadönükler sosyal, konuşkan, sempatik, enerjik, eğlenceli ve dost canlısıdır; kendilerine güvenleri yüksektir. Deneyime açıklık boyutu bilişsel ve deneyimsel niteliklerin derinliği ve karmaşıklığı ile ilgilidir. Deneyime açık olanlar yaratıcı ve meraklıdır; ilgi alanları geniştir ve entelektüeldirler. Uyumluluk boyutu başkaları ile etkileşimde sıcaklık, sevecenlik ve saldırganlıkla ilgilidir. Uyumluluk düzeyi yüksek olanlar yardımsever, kişiler arası ilişkilerinde başarılı, işbirliğine açık ve naziktirler. Sorumluluk boyutu kişilerin dürtülerini denetleyebilme gücü ile ilgilidir. Sorumluluk düzeyi yüksek olanlar organize, düzenli, planlı, azimli, çalışkan ve titizdirler; başladıkları işi uygun şekilde tamamlamak için doyumunu erteleyebilirler (Caspi & Shiner, 2006; Goldberg, 1990; McCrae & Costa, 1987). Yapılan çeşitli çalışmalar, zaman zaman tartışmalara yol açsa da (Burger, 2006), bu beş boyutun günümüzde büyük ölçüde kabul gördüğü söylenebilir.

Araştırmalarda ergenlerde yaşam doyumunu konusunun ayrı ayrı hem ebeveyn özellikleri hem de kişilik özellikleri değişkenleri ile incelendiği görülmektedir. Yaşam doyumunu konusunu aile özellikleri temelinde inceleyen çalışmalarda bakıldığında genel olarak ergenlerin ebeveynleri ile olumlu ilişkilerinin yaşam doyumlarını artırdığı yönündeki bulgular öne çıkmaktadır (Chang, McBride-Chang, Stewart, & Au, 2003; Gilman & Huebner, 2006; Rask, Åstedt-Kurki, Paavilainen, & Laippala, 2003; Shek, 1997; Suldo & Huebner, 2004). Yaşam doyumunu kişilik özellikleri temelinde inceleyen çalışmalarda ise genel olarak nevroitiklik ve dışadönüklük özelliklerinin yaşam doyumunun yordayıcıları olduğu bulgusu dikkati çekmektedir (Diener & Lucas, 1999; Schimmack, Diener & Oishi, 2002; Schimmack, Radhakrishnan, Oishi, Dzikoto & Ahadi, 2002). Bununla birlikte ergenlerde yaşam doyumunu incelemede bu iki değişkenin birlikte ele alındığı bir araştırmaya rastlanmamıştır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, ergenlik dönemindeki bireylerde yaşam doyumunun demografik değişkenler, algılanan ebeveyn tutumları ve kişilik özellikleri açısından incelenmesidir. Araştırmada yanıtı aranan sorular aşağıdadır:

Ergenlerin yaşam doyumunu düzeyleri,

- 1- Yaş ile ilişkili midir?
- 2- Ebeveyn tutumlarının alt boyutları ile ilişkili midir?
- 3- Kişilik özelliklerinin alt boyutları ile ilişkili midir?
- 4- Ebeveynlerin demokratik düzeylerine göre farklılaşmakta mıdır?
- 5- Ebeveynlik stillerine göre farklılaşmakta mıdır?
- 6- Demografik değişkenler, ebeveyn tutumları ve kişilik özellikleri tarafından yordanmakta mıdır?

1.2. Araştırmanın Önemi

Türkiye'de ergenlerde yaşam doyumunu inceleyen araştırma sayısı görece sınırlı sayıdadır. Bununla birlikte, ergenlerde yaşam doyumunu ebeveyn tutumu ve kişilik özellikleri değişkenleri çerçevesinde ele alan bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle yapılan çalışmanın alan yazına ve ele alınan konularla ilgili kuramsal açıklamalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2. YÖNTEM

2.1 Araştırma Deseni

Araştırma nicel yönteme dayalı olarak, ilişkisel tarama deseninde gerçekleştirilmiştir. Betimsel nitelikteki bu çalışmada, değişkenler arasındaki ilişkiler oldukları hali ile ortaya konulmaya çalışılmıştır. Araştırmanın bağımlı değişkeni yaşam doyumu, bağımsız değişkenleri cinsiyet, yaş, ebeveyn tutumları ve kişilik özellikleridir.

2.2 Araştırmanın Örnekleme

Araştırmada evrenin özelliklerine sahip olduğu düşünülen bireylerin örnekleme alındığı amaçlı örnekleme tekniği (Johnson & Christensen, 2014) kullanılmıştır. Veriler 2015-2016 öğretim yılında Sivas'ta farklı türde liselere devam eden öğrencilerinden toplanmıştır. Araştırmaya 380 öğrenci katılmış, 25 öğrencinin formu, uygun doldurulmadıkları için hesaplamalara dâhil edilmemiştir. Analizler sonucunda normal dağılımı bozan veriler dışarıda bırakılmış, dolayısıyla araştırma sorularını yanıtlamak için kullanılan analizler 323 katılımcının verileri kullanılarak yapılmıştır. Bu durumda katılımcıların %59.8'i (F=193) kadın, %40.2'si (F=130) erkektir; yaşları 14 ile 19 arasında değişmekte olup yaş ortalamaları 15.54'tür (SS=.94).

2.3 Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu: Katılımcılara cinsiyetleri ve yaşları sorulmuştur.

Yaşam Doyumu Ölçeği (The Satisfaction with Life Scale): Ölçek Diener ve diğerleri (1985) tarafından geliştirilmiş, Köker (1991) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçeğin İngilizce ve Türkçe formları arasındaki korelasyona katsayısı .92 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı .88, test-tekrar test güvenilirliği .97 bulunmuştur. Tek boyuttan oluşan ölçek, 5 maddeden oluşmaktadır ve yedili likert tipindedir. Ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları Dağlı ve Baysal (2016) tarafından tekrar edilmiştir. Bu çalışmada Dağlı ve Baysal'ın önerileri doğrultusunda, ölçek beşli likert tipinde uygulanmıştır. Bu araştırma için ölçeğin doğrulayıcı faktör analizi (DFA) bulguları χ^2/sd (4.86/4=1.21, RMSA=.02, NNFI=.97, CFI=.99, SRMR=.03, GFI=.99 ve AGFI=.98 şeklindedir. Elde edilen değerlerin tamamı ölçeğin iyi uyum gösterdiğine işaret etmektedir (Şimşek, 2007; Kline, 2010; Yaşlıoğlu, 2017). Yine ölçeğin madde-toplam puan korelasyon değerleri .54-.68 arasında, Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı .81 bulunmuştur. Bu durumda güvenilirlik kriterlerinin de karşılandığı ifade edilebilir (Can, 2014).

Anne-Baba Tutum Ölçeği (Parenting Style Scale): Ölçek, Lamborn, Mounts, Steinberg ve Dornbusch (1991) tarafından geliştirilmiş, Yılmaz (2000) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçek temelde Baumrind ile Maccoby ve Martin'in (1983) ebeveyn tutumlarına ilişkin görüşlerine dayanmaktadır. Ölçeğin üç boyutu bulunmaktadır: Psikolojik özerklik (psychological autonomy), denetleme (strictness/supervision) ve kabul-ilgi (acceptance-involvement). Uyarlama çalışmasına 299 lise öğrencisi katılmıştır. Analizler sonucu psikolojik özerklik alt ölçeği için güvenilirlik katsayısı .76, iç tutarlılık katsayısı .66, denetleme alt boyutu için güvenilirlik katsayısı .88, iç tutarlılık katsayısı .69, kabul-ilgi alt boyutu için güvenilirlik katsayısı .82, iç tutarlılık katsayısı .70 bulunmuştur. Geçerlilik çalışmasında açıklayıcı faktör analizi ve akademik başarının kullanıldığı ölçüt geçerlik çalışmaları yapılmıştır. Beklenen değerleri üretmedikleri için ölçeğin lise öğrencileri formunda 5 madde dışarıda bırakılmıştır. Sonuç olarak elde edilen formda 21 madde bulunmaktadır. Psikolojik özerklik ve kabul-ilgi boyutlarını oluşturan maddeler dörtlü, denetleme boyutunu oluşturan maddelerin ikisi yedili, diğerleri üçlü likert tipindedir. Ölçeği oluşturan maddelerden yedisi ters puanlanmaktadır. Ölçekten elde edilen puanlar kullanılarak yetkili, otoriter, hoşgörülü ve ihmalkâr ebeveynlik sınıflaması yapılabilmektedir. Bu araştırma için yapılan DFA analizi sonucunda χ^2/sd (369.12/165)=2.24, RMSA=.06, NNFI=.84, CFI=.86, SRMR=.08, GFI=.90, AGFI=.87 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen χ^2/sd değeri ölçeğin iyi, RMSA, SRMR, GFI ve AGFI değerleri kabul edilebilir, CFI ve NNFI değerleri ise zayıf uyum gösterdiği şeklindedir (Şimşek, 2007; Kline, 2010; Yaşlıoğlu, 2017). Güvenirlik analizi sonuçları, psikolojik özerklik boyutu madde-toplam puan korelasyon değerinin 2. madde için 20'nin altında olduğunu ortaya koyduğundan, bu madde analiz dışında bırakılarak analiz tekrar edilmiş, ikinci analiz sonrası madde-toplam puan korelasyon değerleri .31-.52 arasında, Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı .68 bulunmuştur. Ölçeğin denetim boyutu madde-toplam puan korelasyon değerleri .22-.31 arasında, iç tutarlılık katsayısı .47 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin kabul-ilgi boyutu madde-toplam puan değerleri .40-.60 arasında, Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı ise .81 bulunmuştur. Elde edilen değerlerin, güvenilirlik sınırları içerisinde olduğu ifade edilebilir (Can, 2014). Geçerlik ve güvenilirlik bulgularına dayalı olarak araştırma sorularını yanıtlamak için kullanılacak analizlerde 2. maddenin dışarıda bırakılmasına karar verilmiştir.

Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi (SDKT): Bacanlı, İlhan ve Aslan (2009) tarafından, Beş Faktör Modeline dayalı olarak, 285 üniversite öğrencisinin katıldığı çalışma sonucunda geliştirilmiştir. Açıklayıcı faktör analizi (AFA) bulgularına göre beş faktör, SDKT'ye ait varyansın %52,63'ünü açıklamaktadır. Ölçeğin beş alt boyutu bulunmaktadır: Dışadönüklük, nevrozizm, sorumluluk, uyumluluk ve deneyime açıklık. Ölçeğin alt boyutlarının

test-tekrar test güvenilirlik katsayılarının .68 ile .86 arasında, iç tutarlılık katsayılarının .73 ile .89 arasında değiştiği bulunmuştur. Ölçeğin uyum geçerliliğini sınamak için Sosyotropi Ölçeği, Çatışmalara Tepki Ölçeği, Negatif-Pozitif Duygu Ölçeği ve Sürekli Kaygı Envanteri kullanılmıştır. Ölçek ergenler üzerinde yapılan çeşitli araştırmalarda kullanılmış olmakla birlikte ergenler için geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasına rastlanmamıştır.

Bu araştırma için yapılan ilk DFA analizi sonucunda elde edilen uyum iyiliği değerlerin kabul edilebilir aralığın dışında olduğu, dikkate değer sayıda maddenin gözden geçirilmesi gerektiği ortaya çıkmıştır. Bunun üzerine uzman görüşlerine ve ölçeği geliştiren araştırmacılara başvurulmuş, dönütler doğrultusunda üniversite öğrencilerinin katıldığı bir çalışma ile geliştirilmiş olan ölçek maddelerinin bütünüyle ergen grubu için uygun olmayabileceği kararına varılmıştır. Uzman görüşleri doğrultusunda, ölçek için yeniden AFA yapılarak faktörlerin belirlenmesine ve açıklanan varyansın hesaplanmasına karar verilmiştir. AFA analizi için bulunan Kaiser-Meyer-Olkin değeri .85, Barlett Ki-kare=4904.078(p<.001), serbestlik derecesi 780 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen değerler istendik aralıkta olduğundan (Tavşancıl, 2010), AFA, temel bileşenler analizi, beş faktör sayısı ve promax rotasyon seçeneği ile kullanılmıştır. Analiz sonrasında faktör yük değerleri .40'ın altında olan ve birden fazla faktörle yüksek ilişki gösteren 9 maddenin (2, 4, 12, 23, 24, 26, 29, 36, 39. maddeler) dışarıda bırakılmasına karar verilmiştir. Yapılan nihai AFA sonucunda Kaiser-Meyer-Olkin değeri .85, Barlett Ki-kare=3597.186 (p<.001), serbestlik derecesi 465 olarak hesaplanmıştır. Maddelerin faktör yük değerleri .43-.77 arasında bulunmuştur. Beş faktörün birlikte açıkladığı toplam varyans 50.57'dir. Elde edilen değerler kabul edilebilir aralıkta olduğu söylenebilir (Büyüköztürk, 2002; Can, 2014).

AFA analizinin ardından 31 madde kullanılarak DFA analizi yapılmıştır. Yapılan ilk DFA analizi bulgularına dayalı olarak t değeri düşük çıkan ve/ya da diğer faktörlere de yüklenen üç maddenin (20, 33, 34. maddeler) dışarıda bırakılmasına karar verilmiştir. Yapılan nihai DFA analizi sonucunda χ^2/sd (521.99/330)=1.58, RMSA=.04, NNFI=.94, CFI=.95, SRMR=.06, GFI=.90, AGFI=.88 olarak hesaplanan değerler model uyumunun iyi ve kabul edilebilir olduğunu göstermiştir (Kline 2010; Yaşlıoğlu, 2017).

Güvenirlik analizi bulgularına göre ölçeğin nevroitiklik boyutu için hesaplanan madde- toplam puan korelasyon değerleri .20-.36 arasında, Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı .59'dur . Dışadönüklük boyutu için hesaplanan madde-toplam puan korelasyon değerleri .50-61 arasında, Cronbach Alpha katsayısı .82'dir. Deneyime açıklık boyutu için hesaplanan madde-toplam puan korelasyon değerleri .30-.44 arasında, Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı .58'dir. Uyumluluk boyutu için hesaplanan madde-toplam puan korelasyon değerleri .32-.56 arasında, Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı .70'tir. Sorumluluk boyutu için hesaplanan madde-toplam puan korelasyon değerleri .35-.67 arasında, Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı .79'dur. Son olarak ölçeğin tamamı için hesaplanan Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı .80'dir.

Elde edilen geçerlik ve güvenilirlik bulgularına dayalı olarak araştırma sorularını yanıtlamak için yapılacak analizlerde 28 maddenin kullanılmasına karar verilmiştir. Bu haliyle ölçeğin nevroitiklik boyutu 1, 6, 11, 16, 21 ve 31. maddeler, dışadönüklük boyutu 7, 17, 22, 27, 32 ve 37. maddeler, deneyime açıklık boyutu 3, 8, 13 ve 18. maddeler, uyumluluk boyutu 9, 14, 19, 29, 38 ve 40. maddeler, sorumluluk boyutu 5, 10, 15, 25, 30 ve 35. maddelerden oluşmaktadır. En çok madde kaybının yaşandığı boyut deneyime açıklık boyutudur. Bu durum, daha büyük yaş grubunda deneyime açıklık düzeyini belirlemek için kullanılan sıfat çiftlerinin ergenler için uygun olmayabileceğini akla getirmektedir. Diğer taraftan lise yıllarındaki bireylerin deneyim fırsatları ve deneyime ilişkin değerlendirmeleri üniversite öğrencilerinden farklı olabilir.

2.4 Uygulama

Ölçekleri uygulayabilmek için öncelikle ölçekleri geliştiren ya da uyarlayanlardan kullanım izni, ardından Sivas İl Millî Eğitim Müdürlüğünden uygulama izni alınmıştır. Uygulama, sınıf ortamında, araştırmanın amacı hakkında bilgi verdikten sonra, gönüllülüğe dayalı olarak yapılmıştır. Uygulamalar 20-30 dakika arasında sürmüştür.

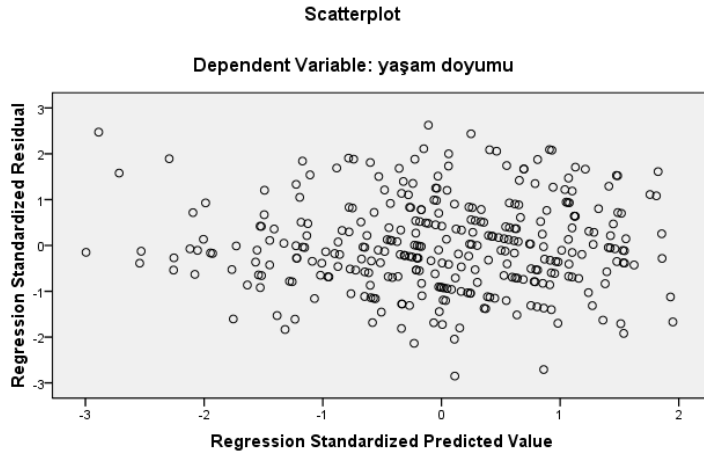
2.5 Verilerin Analizi

Verilerin analizinde SPSS 17.00 paket programı kullanılmıştır. Öncelikle eksik verilerin dağılımına bakılmış, tesadüfi dağıldıkları görülmüştür. Ardından eksik veriler seri ortalaması (series mean) tekniği kullanılarak tamamlanmıştır. Normallik varsayımının karşılanıp karşılanmadığını test etmek için ölçeklerden alınan puanların ortalaması, medyan, standart sapma değerleri ile basıklık ve çarpık katsayıları hesaplanmıştır. Yapılan analizler sonucunda ebeveyn tutumları ölçeğinin denetleme alt boyutu puanlarının sağa çarpık olduğu tespit edilmiş, normal dağılımı bozan 32 kişiye ait verinin dışarıda bırakılarak analizler 323 kişinin verileri ile tekrar edilmiştir. Elde edilen değerler Tablo 1'de görülebilir.

Tablo 1.*Değişkenlere İlişkin Normallik Testi Sonuçları*

		N	\bar{X}	Medyan	SS	Basıklık	Çarpıklık
Yaşam doyumu	Kadın	193	15.44	15	4.01	-.49	.19
	Erkek	130	15.39	15	4.40	-.39	.20
Ebeveyn tutumları	Psikolojik özerklik	323	17.16	18	3.92	.27	.36
	Denetleme	323	20.63	21	2.31	-.99	-.15
	Kabul-ilgi	323	27.46	28	5.40	-.10	-.55
Kişilik özellikleri	Nevrotiklik	323	20.73	20	6.49	.34	.34
	Dışadönüklük	323	31.36	32	7.17	.01	-.64
	Deneyime açıklık	323	22.01	22	4.16	.44	-.73
	Uyumluluk	323	32.35	33	6.19	.04	-.60
	Sorumluluk	323	30.57	31	7.43	-.09	-.62

Analizler sonucunda değişkenlere ilişkin ortaya çıkan değerler, kabul edilebilir aralıkta bulunduğu için, normallik varsayımının karşılandığı ifade edilebilir. Buradan hareketle araştırma sorularını yanıtlamak amacıyla ilişkisiz örneklem için t-testi, korelasyon analizi, tek yönlü varyans analizi ve regresyon analizi teknikleri kullanılmıştır. Varyans analizi uygulamasında gruplar homojen bulunduğu için post hoc testi olarak Scheffe tercih edilmiştir. Regresyon analizi öncesi yapılan korelasyon analizi yordanan ve yordayıcı değişkenler arası doğrusal bir ilişki olduğunu göstermiştir (Tablo 3). Bunun yanı sıra tahmin edilen standartlaştırılmış değerler (Z-Residuals) ile standartlaştırılmış uç değerlerin (Z-Residuals) saçılma diyagramı çizdirilmiş ve regresyon analizi için uygun olduğu görülmüştür. Elde edilen diyagram Şekil 1'de görülebilir.

Şekil 1. Regresyon analizi için saçılma diyagramı

3. BULGULAR

Araştırmanın ilk sorusunu yanıtlamak amacıyla ilişkisiz örneklem için t-testi kullanılmış, yaşam doyumu cinsiyete göre karşılaştırılarak incelenmiştir. Analiz sonuçları Tablo 2'de görülebilir.

Tablo 2.*Yaşam Doyumunun Cinsiyete Göre t-Testi Sonuçları*

	Değişkenler	N	\bar{X}	SS	df	t	p
Yaşam doyumu	Cinsiyet						
	Kadın	193	15.44	4.01	321	.09	.93
	Erkek	130	15.39	4.40			

Tablo 2'de görüldüğü gibi analiz sonuçları ergenlerde yaşam doyumunun cinsiyete göre farklılaşmadığını göstermektedir ($t_{(321)}=.09$, $p>.05$).

Araştırmanın ikinci, üçüncü ve dördüncü sorularını yanıtlamak için pearson korelasyon katsayısı hesaplanmış, yaşam doyumunun yaş, ebeveyn tutumlarının alt boyutları (psikolojik özerklik, denetleme, kabul-ilgi) ve kişilik özelliklerinin alt boyutları (nevrotiklik, dışadönüklük, deneyime açıklık, uyumluluk, sorumluluk) ile ilişkilerine bakılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 3'te görülebilir.

Tablo 3.

Yaşam Doyumunun Yaş, Ebeveyn Tutumları ve Kişilik Özellikleri Arasındaki Pearson Korelasyon Katsayısı Değerleri

Değişkenler	r								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Yaşam doyumunu	1.00								
2. Yaş	-.11*	1.00							
3. P. özerklik	.15**	-.02	1.00						
4. Denetleme	.00	-.21**	-.03	1.00					
5. Kabul- ilgi	.44**	-.14**	.26**	-.02	1.00				
6. Nevrotiklik	-.15**	.01	-.05	.08	-.13*	1.00			
7. Dışadönüklük	.17**	-.03	.06	-.03	.16**	-.01	1.00		
8. D. açıklık	.05	-.04	.15**	-.07	.13*	-.04	.48**	1.00	
9. Uyumluluk	.12*	.03	.09	.06	.16**	-.16**	.25**	.25**	1.00
10. Sorumluluk	.19**	.02	.18**	.15**	.25**	-.09	.37**	.30**	.41**

N= 323, **p<.01, *p<.05

Tablo 3'te görüldüğü gibi ergenlerin yaşam doyumları ile yaş arasında, düşük düzeyde negatif yönde anlamlı ilişki ortaya çıkmıştır (r=-.11, p<.05). Yaşam doyumunu ile ebeveyn tutumlarının psikolojik özerklik alt boyutu arasında düşük düzeyde (r=.15, p<.01), kabul-ilgi alt boyutu ile orta düzeyde (r=.44, p<.01) pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Yaşam doyumunu ile kişiliğin nevroitiklik alt boyutu arasında düşük düzeyde negatif yönde anlamlı (r=-.15, p<.01); dışadönüklük (r=.17, p<.01), uyumluluk (r=.12, p<.01) ve sorumluluk (r=.19, p<.01) boyutları ile düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Yaşam doyumunu ile ebeveyn tutumlarının denetleme (r=.00, p>.05) ve kişilik özelliklerinin deneyime açıklık (r=.05, p>.05) alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki ortaya çıkmamıştır. Bu durumda ergenlerin yaşları ilerledikçe yaşam doyumları azalmakta, psikolojik özerklikleri ve ebeveynlerinden gördükleri kabul-ilgi arttıkça yaşam doyumları da artmakta; nevroitiklik düzeyleri arttıkça yaşam doyumları azalmakta; dışadönüklük, uyumluluk ve sorumluluk düzeyleri arttıkça yaşam doyumları da artmaktadır.

Araştırmanın beşinci ve altıncı sorularını yanıtlamak için tek yönlü varyans analizi yapılmış, yaşam doyumunu, ebeveynlerin demokratiklik düzeylerine ve ebeveynlik stillerine göre karşılaştırılarak incelenmiştir. Katılımcıların ebeveynlerinin demokratiklik düzeyleri ve ebeveynlik stilleri, psikolojik özerklik, denetleme ve kabul-ilgi boyutlarının ortanca değerleri temelinde sınıflandırılmıştır. Hesaplanan ortanca değer psikolojik özerklik için 18, denetleme için 21 ve kabul-ilgi için 28'dir. Anne baba tutumlarının üç boyutunda da ortancanın üzerinde puan alanların ebeveynleri "çok demokratik", üç boyutta da ortanca ve altında puan alanların ebeveynleri "demokratik değil", herhangi iki boyutta ortancanın üzerinde puan alanların ebeveynleri "oldukça demokratik" ve tek bir boyutta ortancanın üzerinde puan alanların ebeveynleri "biraz demokratik" olarak sınıflanmıştır. Katılımcıların algıladıkları ebeveyn stilleri Lamborn ve diğerlerinin (1991) önerdiği şekilde, dört grupta incelenmiştir. Ölçeğin kabul-ilgi ve denetleme boyutlarında ortancanın üzerinde puan alanların ebeveynleri "yetkili", bu iki boyutta ortancanın altında puan alanların ebeveynleri "ihmalkâr", kabul-ilgi boyutunda ortancanın altında, denetleme boyutunda ortancanın üzerinde puan alanların ebeveynleri "otoriter", kabul-ilgi boyutunda ortancanın üzerinde, denetleme boyutunda ortancanın altında puan alanların ebeveynleri ise "hoşgörülü" olarak sınıflandırılmıştır. Varyans homojenliği testleri, hem demokratiklik düzeyi (Levene Statistic= 1.03, p>.05) hem de ebeveynlik stilleri (Levene Statistic=.67, p>.05) için istenen değerleri ürettiğinden, Post Hoc testi olarak Scheffe kullanılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 4'te görülebilir.

Tablo 4.

Yaşam Doyumunun Ebeveynlerin Demokratik Düzeyleri ve Ebeveynlik Stillerine Göre Varyans Analizi Sonuçları

	Değişkenler	N	\bar{x}	SS	F	p	Çoklu Karşılaştırma Sonuçları
Yaşam doyumunu	Çok Demokratik	44	17.00	3.56	8.99	.00**	Demokratik değil< oldukça demokratik, çok demokratik; Biraz demokratik<çok demokratik
	Oldukça Demokratik	115	16.33	3.95			
	Biraz Demokratik	105	14.74	4.06			
	Demokratik değil	59	13.66	4.38			
Yaşam doyumunu	Yetkili	74	17.22	3.69	15.28	.00**	İhmalkâr, otoriter< hoşgörülü, yetkili
	İhmalkâr	96	14.18	4.26			
	Otoriter	78	13.92	3.52			
	Hoşgörülü	75	16.79	4.05			

**p<.01

Tablo 4'te görüldüğü gibi ergenlerin yaşam doyumu puanları ebeveynlerinin demokratiklik düzeylerine göre anlamlı farklılık göstermektedir ($F_{(3,319)}=8.99$, $p<.01$). Scheffe testi sonuçlarına göre ebeveynleri demokratik olmayan çocukların yaşam doyumu puanları ($\bar{x}=13.66$, $SS=4.38$), ebeveynleri oldukça demokratik ($\bar{x}=16.33$, $SS=3.95$) ve çok demokratik ($\bar{x}=17.00$, $S=3.56$) olanların yaşam doyumu puanlarından; ebeveynleri biraz demokratik olanların yaşam doyumu puanları ($\bar{x}=14.74$, $SS=4.06$), ebeveynleri çok demokratik ($\bar{x}=17.00$, $SS=3.56$) olanların yaşam doyumu puanlarından anlamlı düzeyde düşüktür.

Yine tabloda görüldüğü gibi ergenlerin yaşam doyumu puanları, anne ve babalarının ebeveynlik stillerine göre anlamlı farklılık göstermektedir ($F_{(3,319)}= 15.28$, $p<.01$). Scheffe testi sonuçlarına göre ebeveynleri ihmalkâr ($\bar{x}=14.18$, $SS=4.26$) ve otoriter ($\bar{x}=13.92$, $SS=3.52$) olanların yaşam doyumu puanları, ebeveynleri hoşgörülü ($\bar{x}=16.79$, $SS=4.05$) ve yetkili olanların yaşam doyumu puanlarından ($\bar{x}=17.22$, $SS=3.69$) anlamlı düzeyde düşüktür.

Araştırmanın yedinci sorusunu yanıtlamak için çoklu doğrusal regresyon analizi ile yaşam doyumu yordayıcıları belirlenmeye çalışılmıştır. Yapılan analizde önceki bulgulardan hareketle yaş, ebeveyn tutumlarının psikolojik özerklik ve kabul-ilgi boyutları ile kişilik özelliklerinin nevroitiklik, dışadönüklük, uyumluluk ve sorumluluk boyutları, yaşam doyumu yordayıcıları olarak atanmıştır. Analiz sonucu yaş ($B=-.25$, $SE_B=.22$, $\beta=-.06$, $t=-1.13$, $p>.05$), ebeveyn tutumlarının psikolojik özerklik ($B=.03$, $SE_B=.05$, $\beta=.03$, $t=.66$, $p>.05$), kişilik özelliklerinin nevroitiklik ($B=-.05$, $SE_B=.03$, $\beta=-.08$, $t=-1.67$, $p>.05$), uyumluluk ($B=-.01$, $SE_B=.04$, $\beta=.01$, $t=-.19$, $p>.05$) ve sorumluluk ($B=-.04$, $SE_B=.03$, $\beta=.06$, $t=.98$, $p>.05$) boyutlarının ergenlerde yaşam doyumu anlamlı yordayıcıları olmadığını ortaya koymuştur. Regresyon analizi, ebeveyn tutumlarının kabul-ilgi boyutu ve kişilik özelliklerinin dışadönüklük boyutu ile tekrar edilmiştir. Sonuçlar Tablo 5'te görülebilir.

Tablo 5.

Yaşam Doyumunun Yordayıcılarına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Model	B	Standart Hata _B	β	t	İkili r	Kısmi r
Sabit	4.63	1.31		3.53		
Kabul-ilgi	.33	.04	.42	8.37**	.44	.41
Dışadönüklük	.06	.03	.10	1.98*	.19	.14
R= .46,	R ² = .21					
$F_{(3, 319)}= 28.59$	p=.00					

**p<.01, **p<.05

Analiz sonucuna göre ebeveyn tutumlarının kabul-ilgi boyutu ile kişilik özelliklerinin dışadönüklük boyutu, ergenlerin yaşam doyumu düzeyleri ile anlamlı ilişki göstermektedir ($R=.46$, $R^2=.21$, $p<.01$). İki değişken birlikte yaşam doyumundaki toplam varyansın %21'ini açıklamaktadır ($F_{(3,319)}=28.59$, $p<.01$). Standardize edilmiş regresyon katsayılarına (β) göre yordayıcı değişkenlerin ergenlerin yaşam doyumu üzerindeki görece önem sırası ebeveyn tutumlarının kabul-ilgi boyutu ($\beta=.42$, $p<.01$) ve kişilik özelliklerinin dışadönüklük boyutu ($\beta=.10$, $p<.05$) şeklindedir.

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu çalışmada ergenlik dönemindeki bireylerin yaşam doyumu düzeyleri demografik değişkenler, algılanan ebeveyn tutumları ve kişilik özellikleri açısından incelenmiştir. Çalışmada ilk olarak yaşam doyumu puanları cinsiyete göre karşılaştırılmış, analiz sonucunda yaşam doyumu puanlarının cinsiyete göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Alan yazına bakıldığında, söz konusu bulgunun çok sayıda araştırma bulgusu ile paralellik gösterdiği dikkati çekmektedir (Çiftçi Arıdağ & Ünsal Seydooğulları, 2018; Eryılmaz; 2010, Eryılmaz & Ercan, 2011; Hırlak, Taşlıyan, & Sezer, 2017; Huebner, 1991a, 1991b, 1994; Huebner & Alderman, 1993; Gün & Bayraktar, 2008; Huebner, Drane, & Valois, 2000; Funk, Huebner & Valois, 2006; Nickerson & Nagle, 2004; Tümkaya Çelik & Aybek, 2011). Diğer taraftan az sayıda bulgu, yaşam doyumu cinsiyet farkına işaret etmektedir (Çam & Artar, 2014; Köker, 1991; Park, 2005). Yine küresel yaşam puanlarında cinsiyet farkının ortaya çıkmadığı, ancak alana özel yaşam doyumu puanlarında farkın ortaya çıktığı araştırma sonuçları da vardır (Weber & Huebner, 2015). Bulgulara dayalı olarak Çivitçi'nin (2014) de ifade ettiği gibi yaşam doyumu ile cinsiyet ilişkisinin kararsız olduğu ve grup özelliklerine göre değişiklik gösterebileceği ifade edilebilir.

Çalışmanın ikinci, üçüncü ve dördüncü sorularını yanıtlamak için yaşam doyumu puanları ile yaş, ebeveyn tutumlarının alt boyut puanları ve kişilik özelliklerinin alt boyut puanları arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Analiz sonucunda yaşam doyumu ile yaş değişkeni arasında negatif yönlü bir ilişki ortaya çıkmıştır. Alan yazın incelendiğinde çalışmaların bazılarında yaşam doyumu ile yaş ya da sınıf arasında bir ilişki ortaya çıkmadığı görülmektedir (Dew & Huebner, 1994; Huebner, 1991a, 1991b; Huebner & diğer., 2000). Weber ve Huebner (2015) araştırmalarının sonucunda yaş arttıkça yaşam doyumu puanlarının düştüğü sonucuna ulaşmışlardır. Yine Çivitçi (2009) ortaokul öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada 8. sınıf öğrencilerinde genel yaşam doyumu puanının 6. ve 7. sınıf öğrencilerinden daha düşük bulmuş, bu durumun öğrencilerin liseye geçişteki merkezi

sınavla ilgili hissettikleri baskıdan kaynaklanıyor olabileceğini dile getirmiştir. Benzer durum bu araştırma için de söz konusu olabilir. Bu araştırmanın katılımcıları lise öğrencilerinden oluşmaktadır ve bu aşamadaki öğrenciler için üniversiteye giriş sınavı büyük önem taşımaktadır. Dolayısı ile sınav sisteminin öğrencilerde stres düzeyini artırması, bununla ilişkili olarak da yaşam doyumu puanlarının düşmesi söz konusu olabilir. Diğer taraftan lisenin son yıllarındaki öğrencilerin, ilk yıllarındaki öğrencilere göre çok daha yüksek gelecek kaygısı taşıyor olmaları da yaşam doyumu puanlarındaki düşüşü açıklamada yardımcı olabilir.

Araştırmanın bir başka bulgusu, yaşam doyumu ile ebeveyn tutumlarının psikolojik özerklik ve kabul-ilgi alt boyutları arasında pozitif yönlü ilişki bulunduğu, ancak denetleme alt boyutu ile ilişki olmadığı şeklindedir. Alan yazın incelendiğinde, ebeveyn davranışlarını olumlu algılayan bireylerin yaşam doyumu puanlarının daha yüksek bulunduğu görülmektedir (Gilman & Huebner, 2006; Maton, 1990; Petito & Cummins, 2000; Rask & diğer., 2003, Türkmen, 2012). Özerklik, ergenlik döneminin önemli gelişim görevlerinden biridir. Bu dönemdeki bireyler ebeveynlerinden bağımsızlaşmak ve bireyleşmek yönünde ilerler. Ebeveynlerin çocuklarının özerkliğini desteklemesi, ergenlerin bu gelişim görevlerini başarmalarında etkili olacağından, yaşam doyumu ile psikolojik özerklik arasında pozitif bir ilişki çıkması beklendiktir. Bununla birlikte ergenlik dönemindeki bireyler, bireyleşme yolunda ilerlemenin yanı sıra ebeveynleri ile sıcak ve güvene dayalı bir ilişki içinde olmaya gereksinim duyarlar. İlgili ve destekleyici bir ebeveyn, çocuğunun yaşam doyumunun artmasına katkıda bulunabilir. Bu çalışmada ergenlerde yaşam doyumu ile ebeveyn tutumlarının denetleme alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki ortaya çıkmamıştır. Ancak Özdemir (2013) 13-15 yaşındaki ergenler üzerinde yaptığı çalışmada, davranışsal ve psikolojik kontrolün ergenlerde yaşam doyumunu negatif yönde etkilediğini bulmuştur. Bulgulardaki tutarsızlık, örneklem gruplarındaki farklılıklardan kaynaklanıyor olabilir.

Yine bulgular, yaşam doyumu ile kişilik özellikleri arasındaki anlamlı ilişkilerin olduğunu göstermektedir. Yaşam doyumu ile kişiliğin nevroitiklik alt boyutu arasında negatif yönlü, yaşam doyumu ile kişiliğin dışadönüklük, uyumluluk ve sorumluluk boyutları arasında ise pozitif yönlü ilişkiler bulunmuştur. Bu bulgular, büyük ölçüde önceki araştırmaların bulguları ile tutarlılık göstermektedir. Örneğin Huebner (1991a) ergenlerde yaşam doyumu ile nevroitiklik arasında negatif, yaşam doyumu ile dışadönüklük arasında pozitif ilişki bulurken, McKnight, Huebner ve Suldo (2002) da yaşam doyumu ile dışadönüklük arasında pozitif ilişki bulmuşlardır. Yine Weber ve Huebner (2015) de yaşam doyumu ile nevroitiklik arasında negatif, yaşam doyumu ile dışadönüklük, deneyime açıklık, uyumluluk ve sorumluluk arasında ise pozitif yönlü ilişkiler olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Nevrotiklik, duygusal dengesizlik ve strese yatkınlık ile öne çıkan bir kişilik özelliğidir. Nevrotiklik düzeyleri yüksek bireyler stres, üzüntü, öfke, kaygı ve suçluluk gibi olumsuz duygu durumlarına daha eğilimlidirler. Dolayısı ile bireylerin nevroitiklik düzeyleri arttıkça, yaşam doyumları düşecektir. Bununla birlikte dışadönük bireyler başkaları ile daha rahat iletişim kurabildiklerinden yakınlık gereksinimleri daha kolay karşılanıyor olabilir. Yine dışadönüklüğün, sorunlarla karşılaşıldığında, başkalarının desteğini talep etme noktasında da avantaj sağlaması olasıdır. Bu durumda dışadönüklük ile yaşam doyumunun ilişkisi anlaşılabilir. Sorumluluk, bireylerin yaşantılarını düzenlemelerinde önem taşıyan bir özelliktir. Sorumluluk düzeyleri yüksek bireyler yaşantılarını başarılı bir biçimde düzenleyebileceklerinden daha az sorunla karşılaşmaları, dolayısı ile yaşam doyum düzeylerinin daha yüksek olması muhtemeldir. Son olarak uyumluluk başkaları ile etkileşimlerde sıcaklık, sevecenlik ve saldırganlık eğilimlerinin düşüklüğü ile karakterize olduğundan yaşam doyumu ile ilişkili olması anlaşılabilir.

Araştırmanın beşinci ve altıncı sorularını yanıtlamak için yaşam doyumu puanlarının ebeveynlerin demokratik düzeylerine ve ebeveynlik stillerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Bulgulara göre ebeveynleri demokratik olmayan çocukların yaşam doyumu puanları ebeveynleri oldukça demokratik ve çok demokratik olanların yaşam doyumu puanlarından anlamlı düzeyde düşüktür. Yine ebeveynleri biraz demokratik olan çocukların yaşam doyumu puanları ebeveynleri çok demokratik olanların yaşam doyumu puanlarından anlamlı düzeyde düşüktür. Bununla birlikte ebeveynleri ihmalkâr ve otoriter olanların yaşam doyumu puanları, ebeveynleri hoşgörülü ve yetkili olanların yaşam doyumu puanlarından anlamlı düzeyde düşüktür. Bu bulgular daha önceki araştırmalardan elde edilen bulgularla tutarlılık göstermektedir. Örneğin Milevsky, Schlechter, Netter ve Keehn (2007), demokratik annelerin çocuklarının, otoriter, hoşgörülü ve ihmalkâr annelerin çocuklarından daha yüksek yaşam doyumuna sahip olduklarını belirtmektedirler. Çivitçi (2009), ilk ergenlik dönemindeki öğrenciler üzerinde yürüttüğü çalışmada ebeveyn tutumlarını “anlayışlı-demokratik” olarak algılayanların yaşam doyumu düzeylerini ebeveynlerini “ilgisiz” ve “baskıcı-otoriter” olarak algılayanlara göre daha yüksek bulmuştur. Tümçaya ve diğerleri (2011), ebeveynlerini demokratik algılayanların yaşam doyumu puanlarının otoriter-koruyucu algılayanların yaşam doyumu puanlarından yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Sarı ve Özkan (2016), araştırmalarında ebeveynleri demokratik ve hoşgörülü olanların yaşam doyumu puanlarını ebeveynleri ihmalkâr ya da otoriter olanların yaşam doyumu puanlarından anlamlı düzeyde yüksek bulmuşlardır. Çiftçi Arıdağ ve Ünsal Seydoğulları (2018), araştırmalarında algılanan demokratik anne ve baba tutumları ile yaşam doyumu arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler tespit etmişlerdir. Yine bu araştırmanın bulguları, ergenlik döneminde genel olarak olumlu ebeveyn tutumları ve ebeveynlerle olumlu ilişkilerin, yaşam doyumu ile ilişkili olduğunu ortaya koyan diğer araştırmaların bulguları ile (Chang & diğer., 2003; Gilman & Huebner, 2006; Suldo & Huebner, 2004; Rask

& diğer., 2003) de paralellik göstermektedir. Dolayısı ile bulguların, ergenlik dönemindeki bireylerde yaşam doyum düzeyi için ebeveyn tutumlarının önemli olduğu görüşünü desteklediği düşünülebilir.

Çalışmada son olarak yaşam doyumunun yordayıcıları belirlenmeye çalışılmış, analiz sonuçları, ana babalık tutumlarının kabul-ilgi boyutu ile kişilik özelliklerinin dışadönüklük boyutunun ergenlerin yaşam doyumunu düzeylerinin anlamlı birer yordayıcısı olduğunu ortaya koymuştur; iki değişken birlikte yaşam doyumundaki toplam varyansın %21'ini açıklamaktadır. Standardize edilmiş regresyon katsayılarına göre yordayıcı değişkenlerin göreceli önem sırası ebeveyn tutumlarının kabul-ilgi boyutu ve kişilik özelliklerinin dışadönüklük boyutu şeklindedir. Alan yazın incelendiğinde, bulguların diğer araştırmaların bulguları ile dikkate değer ölçüde tutarlılık gösterdiği görülmektedir. Örneğin, Acun Kapıkıran, Körükcü ve Kapıkıran (2014) araştırmalarında, kabul edici ebeveyn tutumunun yaşam doyumunun anlamlı bir yordayıcısı olduğu bulgusuna ulaşmışlardır. Diener ve Lucas (1999) ile Schimmack ve diğerleri (2002) çalışmalarında kişilik özelliklerinin nevroitiklik ve dışadönüklük boyutlarının yaşam doyumunun yordayıcıları olduğu sonucunu elde etmişlerdir. Bununla birlikte Eryılmaz ve Öğülmüş (2010) ile Eryılmaz ve Ercan (2011) ergenlerde kişilik özellikleri ile öznel iyiliği ele aldıkları araştırmalarında, kişilik özelliklerinin dışadönüklük, nevroitiklik ve sorumluluk boyutlarının, öznel iyi oluşun yordayıcısı olduğu bulgusuna ulaşmışlardır. Weber ve Huebner (2015) ile Suldo, Minch ve Hearon (2015) kişilik özelliklerinin nevroitiklik, dışadönüklük, uyumluluk ve sorumluluk puanlarının yaşam doyumunu yordadığını tespit etmişlerdir. Heidemeier ve Görirtz (2016) kişiliğin nevroitiklik ve dışadönüklük boyutlarının yaşam doyumunun doğrudan yordayıcıları olduğu bulgusuna ulaşmışlardır. Ünal ve Şahin (2013) bu araştırmada olduğu gibi, ergenlerde cinsiyet ve yaş değişkenlerinin yaşam doyumunun yordayıcıları arasında olmadığını bulmuşlardır. Antaramian, Kamble ve Huebner (2016) ise Hindistan'da ergenler üzerinde gerçekleştirdikleri araştırmalarında cinsiyetin yaşam doyumunun yordayıcısı olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bulgulara dayalı olarak ebeveynleri tarafından sevgi ve ilgi gören ergenlerin yaşam doyumlarının arttığı ve dışadönük kişilik özelliğinin yaşam doyumunu olumlu yönde etkilediği söylenebilir. Bununla birlikte cinsiyet değişkeni ile kişiliğin dışadönüklük dışında kalan boyutlarının yaşam doyumunun yordayıcıları olmaları bakımından kararsız özellikler olduğu düşünülebilir.

Son olarak çalışmanın birtakım sınırlılıklarının bulunduğu belirtilmelidir. Bunlardan ilki araştırma grubunun bütün evreni temsil etmemesidir. Dolayısı ile genellemede bulunurken temkinli olmakta yarar vardır. İkinci sınırlılık, kesitsel araştırma deseninin kullanımından kaynaklanmaktadır. Kesitsel desende değişkenler arasında sadece ilişki temelinde birtakım açıklamalar yapılabildiğinden neden-sonuç bağı kurmak zordur. Üçüncü sınırlılık, verilerin bireysel bildirimlere dayanmasıdır; yanlışlar söz konusu olabilir.

Araştırma sonuçlarına dayalı olarak bundan sonraki araştırmalarda, konunun farklı gruplarda tekrar incelenmesi, sosyo-ekonomik düzey ve kültürler arası karşılaştırma çalışmalarının yapılması önerilebilir. Pozitif psikoloji alanında yapılacak araştırmaların artması ve çalışmaların derinleştirilmesi, özellikle gelişim ve ruh sağlığı açısından önemli görünmektedir. Bununla birlikte özellikle okul psikolojik danışmanları tarafından "çocuk yetiştirme" konusunda, ana babalara yönelik verilecek eğitimlerin çocukların gelişimlerinin desteklenmesi ve ruh sağlıklarının korunmasına hizmet edebileceği düşünülmektedir. Ayrıca çocukların kendi kişilik özelliklerine ilişkin farkındalıklarının artırılmasına yönelik eğitim programlarının, uzun vadede yararlı sonuçlar ortaya koyabileceği ifade edilebilir.

KAYNAKÇA

- Acun Kapıkıran, N., Körükcü, Ö. & Kapıkıran, Ş. (2014). Erken ergenlikte anne-baba tutumlarının yaşam doyumu ve depresyonla ilişkisi: benlik saygısının aracılık rolü. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 14(4), 1237-1252.
- Antaramian, S, Kamble, S. V. & Huebner, E. S. (2016). Life satisfaction and coping in Hindu adolescents in India. *Journal of Happiness Studies* 17 (4), 1703-1717.
- Arnett, J. J. (1999). Adolescent storm and stress, reconsidered. *American Psychologist*, 54(5), 317-326.
- Ash, C., & Huebner, E. S. (1998). Life satisfaction reports of gifted middle-school children. *School Psychology Quarterly*, 13, 310-321.
- Bacanlı, H., İlhan, T. & Aslan, S. (2009). Beş Faktör Kuramına dayalı bir kişilik ölçeğinin geliştirilmesi: Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi: SDKT. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 261-279.
- Baumrind, D. (1966). Effects of authoritative parental control on child development. *Child Development*, 37(4), 887-907. 15 Ocak 2018 tarihinde <http://persweb.wabash.edu/facstaff/hortonr/articles%20for%20class/baumrind.pdf> adresinden alınmıştır.
- Baumrind, D. (2005). Patterns of parental authority and adolescent autonomy. *New Directions for Child and Adolescent Development*, 108, 61-69.
- Bee, H. & Boyd, D. (2009). *Çocuk Gelişim Psikolojisi* (Çev. O. Gündüz). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Burger, J. M. (2006). *Kişilik* (Çev: İ. D. Erguvan Sarıoğlu). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Can, A. (2014). *SPSS ile Bilimsel Arastırma Surecinde Nicel Veri Analizi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Caspi, A. & Shiner, L. R. (2006). Personality development across the life course. In W. Damon ve R. M. Lerner (Series Ed.), N. Eisenberg (Vol. Ed.), *Handbook of Child Psychology: Vol. 3. Social, Emotional, and Personality Development* (pp. 300-365). New York: Wiley.
- Chang, L., McBride-Chang, C., Stewart, S. M. & Au, E. (2003). Life satisfaction, self-concept, and family relations in Chinese adolescents and children. *International Journal of Behavioral Development*, 27(2), 182-189.
- Çam, Z. & Artar, M. (2014). Ergenlikte yaşam doyumu: Okul türleri bağlamında bir inceleme. *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 23-46.
- Çiftçi Arıdağ, N. & Ünsal Seydooğulları, S. (2018). Lise öğrencilerinin yaşam doyumu ve yılmazlık düzeylerinin anne-baba tutumlarıyla ilişkisi açısından incelenmesi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, ?? SS-SS 19 Kasım 2018 tarihinde <http://www.efdergi.hacettepe.edu.tr/upload/files/2627-published.pdf> adresinden alınmıştır.
- Çivitçi A. (2014). İlk ergenlikte öğrenci yaşam doyumu: okul psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri açısından bir değerlendirme. *Milli Eğitim*, 202, 5-18.
- Çivitçi, A. (2009). İlköğretim öğrencilerinde yaşam doyumu: Bazı kişisel ve ailesel özelliklerin rolü. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 22(1), 29-52.
- Dağlı, A. & Baysal N. (2016). Yaşam doyumu ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15 (59), 1250-1262. 20 Şubat 2018 tarihinde, <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/esosder/article/view/5000189035/5000174459> adresinden alınmıştır..
- Dew, T. & Huebner, E. S. (1994). Adolescents' perceived quality of life: An exploratory investigation. *Journal of School Psychology*, 32(2), 185-199.
- Diener, E. Emmons, R. A., Larsen, R. J. & Griffin, S. (1985). The Satisfaction with life scale. *Journal of Personality Assessment*, 49, 71-75.
- Diener, E., Oishi, S. & Lucas, R. E. (2003). Personality, culture, and subjective well-being: Emotional and cognitive evaluations of life. *Annual Reviews Psychology*, 54, 403-425.
- Diener, E. & Lucas, R. E. (1999). Personality and subjective wellbeing. In D. Kahneman, E. Diener ve N. Schwarz (Eds.), *Well-being: The foundations of hedonic psychology* (pp. 213-229). New York: Russell.

- Eryılmaz, A. & Ercan, L. (2011). Öznel iyi oluşun cinsiyet, yaş grupları ve kişilik özellikleri açısından incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(36), 139-151.
- Eryılmaz, A. & Öğülmüş, S. (2010). Ergenlikte öznel iyi oluş ve beş faktörlü kişilik kuramı. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3) 189-203.
- Frisch, M. B. (2006). *Quality of life therapy: applying a life satisfaction approach to positive psychology and cognitive therapy*. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.
- Funk, B. A., Huebner, E. S. & Valois, R. F. (2006). Reliability and validity of a Brief Life Satisfaction Scale with a high school sample. *Journal of Happiness Studies*, 7(1), 41-54.
- Jöreskog, K. G., & Sörbom, D. (1993). LISREL 8: Structural equation modeling with the SIMPLIS command language. Scientific Software International
- Gilman, R. & Huebner, E.S. (2006). Characteristics of adolescents who report very high life satisfaction. *Journal of Youth and Adolescence*, 35, 293-301.
- Goldberg, L. R. (1990). An alternative "description of personality": The big-five factor structure. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59(6), 1216-1229.
- Gün, Z. & Bayraktar, F. (2008). Türkiye'de iç göçün ergenlerin uyumundaki rolü. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 19, 167-176.
- Hall, G. S. (1904). *Adolescence: Its psychology and its relation to physiology, anthropology, sociology, sex, crime, religion, and education (Vols. I & II)*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall. Retrieved 15 February, 2018 from, <https://ia801400.us.archive.org/22/items/adolescenceitsps002hall/adolescenceitsps002hall.pdf>
- Heidemeier, H. & Göritz, A. S. (2016). The Instrumental role of personality traits: using mixture structural equation modeling to investigate individual differences in the relationships between the big five traits and life satisfaction. *Journal of Happiness Studies* 17(6), 2595-2612.
- Hırlak, B., Taşlıyan, M. & Sezer, B. (2017). İyimsizlik ve yaşam doyumunu arasındaki ilişki, demografik özellikler bağlamında algı farklılıkları: bir alan araştırması. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(1), 95-116.
- Huebner, E. S. (1991a) Correlates of life satisfaction in children. *School Psychology Quarterly*, 6(2), 103-111.
- Huebner, E. S. (1991b). Initial development of the Student's Life Satisfaction Scale. *School Psychology International*, 12(3), 231-240.
- Huebner, E. S. (2004). Research on assessment of life satisfaction of children and adolescents. In Dannerbeck, A., Casas, F. Sadurni, M. & Coenders, G. (Eds.), *Quality-of-life research on children and adolescents* (pp.3-33). Dordrecht: Springer Science+Business Media.
- Huebner, E. S. & Alderman, G. L. (1993). Convergent and discriminant validation of a children's life satisfaction scale: Its relationship to self- and teacher-reported psychological problems and school functioning. *Social Indicators Research* 30(1), 71-82.
- Huebner, E. S., Drane, W. & Valois, R. F. (2000). Levels and demographic correlates of adolescent life satisfaction reports. *School Psychology International*, 21(3), 281-292.
- Johnson, B. & Cristensen, L. (2014). *Eğitim Araştırmaları: Nicel, Nitel ve Karma Yaklaşımlar* (Çev. Ed. S. B. Demir). Ankara: Eğiten Yayınları.
- Kawabata, Y., Lenneke, R.A. Alink, L. R. A., Marinus, W. T., IJzendoorn, H. & Crick, N. R. (2011). Maternal and paternal parenting styles associated with relational aggression in children and adolescents: A conceptual analysis and meta-analytic review. *Developmental Review*, 31(4), 240-278.
- Kline, R. B. (2010). *Principles and practice of structural equation modeling* (3rd ed.). New York: The Guilford Press.
- Köker, S. (1991). *Normal ve sorunlu ergenlerin yaşam doyumunu düzeylerinin karşılaştırılması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Lamborn, S. D., Mounts, N. S., Steinberg, L. & Dornbusch, S. M. (1991). Patterns of competence and adjustment among adolescents from authoritative, authoritarian, indulgent and neglectful families. *Child Development*, 62, 1049-1065.

- Maccoby, E. E. & Martin, J. A. (1983). Socialization in the context of the family: Parent-child interaction. In E. M. Hetherington (Ed.), *Mussen manual of child psychology* (Vol. 4, pp. 1-102). New York: Wiley.
- Maton, K. I. (1990). Meaningful involvement in instrumental activity and well-being: studies of older adolescents and at risk urban teen-agers. *American Journal of Community Psychology, 18*(2), 297-320.
- McKnight, C. G., Huebner, E. S. & Suldo, S. (2002). Relationships among stressful life events, temperament, problem behavior, and global life satisfaction in adolescents. *Psychology in the Schools, 39*(6), 677-687.
- McCrae, R. R. & Costa, P.T. (1987). Validation of the five-factor model of personality across instruments and observers. *Journal of Personality and Social Psychology, 52*(1), 81-90.
- Milevsky, A., Schlechter, M., Netter, S. & Keehn, D. (2007). Maternal and paternal parenting styles in adolescents: Associations with self-esteem, depression and life-satisfaction, *Journal of Child and Family Studies 16*(1), 39-47.
- Myers, D. G. & Diener, E. (1995). Who is happy? *Psychological Science, 6*(1), 10-19.
- Nickerson A. B. & Nagle R. J. (2004). The influence of parent and peer attachments on life satisfaction in middle childhood and early adolescence. In Dannerbeck, A., Casas, F. Sadurni, M. ve Coenders, G. (Eds.), *Quality-of-Life Research on Children and Adolescents* (pp.35-60). Dordrecht: Springer Science+Business Media.
- Offer, D. & Schonert-Reichl, K. A. (1992). Debunking the myths of adolescence: Findings from recent research. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry, 31*, 1003-1014.
- Özdemir, Y. (2013). Parental behavioral and psychological control relationships to self-esteem, life satisfaction, depression, and antisocial behaviors. *International Journal of Human Sciences, 9*(2), 1581-1590.
- Park, N. (2005). Life satisfaction among korean children and youth a developmental perspective. *School Psychology International, 26*(2), 209-223.
- Pavot, W. & Diener, E. (1993). Review of the satisfaction with life scale. *Psychological Assessment, 5*(2), 164-172.
- Petito, F. & Cummins, R. A. (2000). Quality of life in adolescence: The role of perceived control, parenting style, and social support. *Behaviour Change, 17*(3), 196-207.
- Rask, K., Åstedt-Kurki, P., Paavilainen, E. & Laippala, P. (2003). Adolescent subjective well-being and family dynamics. *Scandinavian Journal of Caring Sciences, 17*(2), 129-138.
- Sarı, T. ve Özkan, İ. (2016). Ergenlerin öznel iyi oluşları ile algıladıkları anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Dusunen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi, 29*, 155-162.
- Schimmack, U., Diener, E. & Oishi, S. (2002). Life satisfaction is a momentary judgment and a stable personality characteristic: The use of chronically accessible and stable sources. *Journal of Personality, 70*, 345-385.
- Schimmack, U., Oishi, S., Furr, R. M. & Funder, D. C. (2004). Personality and life satisfaction: A facet-level analysis. *Society for Personality and Social Psychology, 30*(8), 1062-1075.
- Schimmack, U., Radhakrishnan, P., Oishi, S., Dzokoto, V. & Ahadi, S. (2002). Culture, personality, and subjective well-being: Integrating process models of life satisfaction. *Journal of Personality and Social Psychology, 82*, 1313-1329.
- Seligman, M. E. P. & Csikszentmihalyi, M. (2000) Positive psychology: An introduction. *American Psychologist 55*(1), 5-14.
- Shek, D. T. L. (1997). Family environment and adolescent psychological well-being, school adjustment, and problem behavior: A pioneer study in a Chinese context. *The Journal of Genetic Psychology, Research and Theort on Human Development, 158*, 113-128.
- Shin, D. C. & Johnson, D. M. (1978). Avowed happiness as an overall assessment of the quality of life. *Social Indicators, Research, 5*, 475-492.
- Snyder, C. R. ve McCullough, M. E. (2000). A Positive Psychology Field of Dreams: "If You Build it, They Will Come...". *Journal of Social and Clinical Psychology, 19*(1), 151-160.

- Steinberg, L. (2001). We know some things: Adolescent-parent relationships in retrospect and prospect. *Journal of Research on Adolescence*, 11(1), 1-19.
- Steinberg, L. (2007). *Ergenlik*. Çev. Ed. F. Çok. Ankara: İmge Yayınları.
- Suldo, S. M. & Huebner, E. S. (2004). Does life satisfaction moderate the effects of stressful life events on psychopathological behavior during adolescence? *School Psychology Quarterly*, 19(2), 93-105.
- Suldo, S. M., Minch, D. R. & Hearon, B. V. (2015). Adolescent life satisfaction and personality characteristics: investigating relationships using a five factor model. *Journal of Happiness Studies*, 16(4), 965-983.
- Sümer, N., Gündoğdu Aktürk, E. & Helvacı, E. (2010). Anne-baba tutum ve davranışlarının psikolojik etkileri: Türkiye’de yapılan çalışmalara toplu bakış. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13(25), 42-59.
- Şimşek, Ö. F. (2007). *Yapısal eşitlik modellemesine giriş: temel ilkeler ve LISREL uygulamaları*. Ankara: Ekinoks.
- Tavşancıl, E. (2010). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Tel, F. D. & Sarı, T. (2016). Üniversite öğrencilerinde öz-duyarlılık ve yaşam doyumunu. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 292-304.
- Tümkaya, S., Çelik, M. & Aybek, B. (2011). Lise öğrencilerinde boyuneğici davranışlar, otomatik düşünceler, umutsuzluk ve yaşam doyumunun incelenmesi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 20(2)*, 77-94.
- Türkmen, M. (2012). Öznel iyi oluşun yapısı ve anababa tutumları, özsaygı ve sosyal destekle ilişkisi: Bir model sınaması. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 41-73.
- Ünal, A. Ö. & Şahin, M. (2013) Lise öğrencilerinin yaşam doyumlarının bazı değişkenlere göre yordanması. *Cumhuriyet International Journal of Education-CIJE*, 2(3), 46-63.
- Weber, M. & Huebner, E.S. (2015). Early adolescents’ personality and life satisfaction: A closer look at global vs. domain-specific satisfaction. *Personality and Individual Differences* 83, 31-36.
- Yaşlıoğlu, M. M. (2017). Sosyal bilimlerde faktör analizi ve geçerlilik: keşfedici ve doğrulayıcı faktör analizlerinin kullanılması. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 46(özel sayı), 74-85.
- Yılmaz, A. (2000). Anne-Baba Tutum Ölçeği’nin güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 7(3), 160-172.

EXTENDED ABSTRACT

1. Introduction

Adolescence has long been seen as a period of storm and stress. Today, however, scientists are much more positive towards adolescence. It can be said that the developments experienced especially in the field of positive psychology are effective in shaping this point of view. One of the important issues of positive psychology is life satisfaction.

The concept of life satisfaction is generally used to describe a cognitive process of judging individuals' quality of life according to criteria they choose. Scientists studying on life satisfaction argue that there are several variables that suggest that individuals in adolescence are related to their level of life satisfaction. Some of them are about the conditions that the individual grew up, while others are about the characteristics they have. Therefore, it can be concluded that the level of life satisfaction of the adolescents is related to both the parenting styles of the parents and the personality traits of the adolescents. The aim of the study is to investigate the life satisfaction of the adolescents in terms of demographic variables, perceived parental attitudes and personality traits.

The questions asked in the study are:

The level of life satisfaction of adolescents,

- 1- Are they sex related?
- 2- Are they age related?
- 3- Are they related to sub-dimensions of parental attitudes?
- 4- Are they related to the sub-dimensions of personality traits?
- 5- Do they differ according to the democratic levels of parents?
- 6- Do they differ according to the parenting styles?
- 7- Are demographic variables predicted by parental attitudes and personality traits?

2. Method

The research was conducted in a relational screening model. Purposive sampling technique was used in the study. The data were collected from students who attended different kind of high schools in Sivas in 2015-2016 academic year. 323 students participated in the research. 59.8% of the participants (F= 193) were female, 40.2% (F= 130) were male; their ages ranged from 14 to 19 years and mean age was 15.54 (SD= .94). Participants filled the "Life Satisfaction Scale", "Parent Attitude Scale" and "Adjective Based Personality Scale" as well as the personal information form. For the analysis of the data, SPSS 17.00 package program was used. According to the analysis results, the arithmetic mean for the life satisfaction variable was $M = 15.37$ ($SD = 4.21$), median was .15, skewness was .21 ($SE = .13$) and kurtosis was -.45 ($SE = .26$). Histogram and Normal Q-Q Graphs were plotted and the distributions of the scores were found to be close to normal. In order to answer the research questions, t-test, correlation analysis and regression analysis.

3. Findings, Discussion and Results

The first finding of the study is that life satisfaction does not differ according to sex ($t_{(321)} = .09$, $p > .05$). This finding largely overlaps with the field literature. The second finding is that there is a negative correlation between life satisfaction and age ($r = -.11$, $p < .05$). There are two explanations for this finding: In the following years of high school, the increase of the anxiety created by university exam and the uncertainty triggers stress for the years later high school. The third finding suggests that life satisfaction is positively related to psychological autonomy ($r = .15$, $p < .01$) and acceptance-interest ($r = .44$, $p < .01$) sub-dimensions of parental attitudes. Adolescents need to be in a warm and trusting relationship with their parents as well as progressing towards individualization. From this perspective, the findings are as expected and consistent with the results of previous surveys. The fourth finding indicates that, there are negative relations between life satisfaction and the neuroticism dimension of personality ($r = -.15$, $p < .01$), and positive relations between the life satisfaction and extroversion ($r = .17$, $p < .01$), agreeableness ($r = .12$, $p < .01$) and conscientiousness ($r = .19$, $p < .01$) dimensions of personality. This finding, which is consistent with previous research findings, supports the Big Five Model. According to the fifth finding, adolescents' life satisfaction scores differ significantly according to their parents' democratization levels ($F_{(3-319)} = 8.99$, $p < .01$). According to the Scheffe test results, the life satisfaction scores of children of the non-democratic parents ($M = 13.66$, $SD = 4.38$) are lower than those of children of quite democratic ($M = 16.33$, $SD = 3.95$) and very democratic parents ($M = 17.00$, $SD = 3.56$), and the life satisfaction scores of the children whose parents were slightly democratic ($M = 14.74$, $SD = 4.06$) were significantly lower than those of children whose parents were very democratic. Also, life satisfaction scores of adolescents show a significant difference according to the parenting style of their parents ($F_{(3-319)} = 15.28$, $p < .01$). According to the Scheffe test results, life satisfaction scores of

children whose parents are negligent ($M= 14.18$, $SD= 4.26$) and authoritarian ($M= 13.92$, $SD= 3.52$) are significantly lower than the life satisfaction scores of children whose theirs parents were indulgent ($M= 16.79$, $SD= 4.05$) and authoritative ($M= 13.92$, $SD= 3.52$). The finding also supports the idea that parental attitudes are important for the level of life satisfaction in adolescent individuals. Finally, the finding revealed that the acceptance-involvement dimension of parenting attitudes and extroversion dimensions of personality traits are significant predictors of life satisfaction levels of adolescents ($R= .46$, $R^2= .21$, $p<.01$); two variables explain 21% of the total variance in life satisfaction ($F_{(3-319)}= 28.59$, $p<.01$). According to standardized regression coefficients (β), the relative importance of the predictive variables on the life satisfaction of adolescents is the acceptance-interest dimension of parental attitudes ($\beta= .42$, $p<.01$) and the extraversion size of personality traits ($\beta = .10$, $p<.05$).

In this case, it can be said that the life satisfaction of the adolescents loved and attracted by their parents increased and that the extroversion personality traits have a positive effect on life satisfaction. However, it can be thought that the gender variable and the dimensions of personality other than extraversion are unstable in terms of predictors of life satisfaction.

Based on the results of the research, it can be suggested that in the next studies, a re-examination of the subject in different groups, socio-economic level, and cross-cultural comparison studies should be conducted. Increasing the number of studies in the field of positive psychology and deepening the studies seem important especially in terms of development and mental health. In addition, it is thought that in particular the training on the "raising children" to be given to parents by school psychology counsellors can support the development of children and protect mental health.